

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Агіляр Туклер В.В.
аспірант,
Київський педагогічний університет
імені Бориса Грінченко

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гуманізація освіти України зумовила постановку багатьох проблем, які звертають увагу освітян на питання виховування особистості та наближення до її потреб. Важливими завданнями дошкільної освіти визначено: створення умов для актуалізації внутрішньої позиції дитини дошкільного віку, її емоційного благополуччя, формування позитивної самооцінки та самореалізації у суспільному житті. Втілення освітніх завдань та природного розвитку дитини забезпечується в основному виді її діяльності – ігровій.

На думку більшості дослідників у галузі педагогіки та психології вирішальним у особистісному розвитку дитини є її опанування практичними навичками та пізнавальної активності у дитячій діяльності. За визначенням О. Леонтьєва, провідний вид діяльності – це така діяльність у розвитку якої відбуваються головні зміни психіки дитини, набувають розвитку основні психічні процеси, що сприяють переходу до наступного етапу розвитку. Такою на етапі дошкільного дитинства є гра. Опанування зовнішнім світом дітьми дошкільного віку відбувається від простого усвідомлення предметів та маніпулювання ними до прагнення діяти з цими предметами як дорослий. Гра не є продуктивною діяльністю, мотив гри лежить не в її результаті, а в змісті самої дії. Це дозволяє вирішити внутрішню суперечність яка виникає в дитини: з одного боку, вона прагне до здійснення цих дій, а з іншого – вона не здатна здійснювати потрібні операціональні дії [6]. На нашу думку розвиток базових якостей особистості повинен відбуватися у виховному процесі, адже тільки завдяки використанню педагогічних методів та прийомів стає можливим формування особистості починаючи із дошкільного етапу розвитку.

Згідно із тлумаченням Базового компоненту дошкільної освіти, виховання особистості – збагачення моральної свідомості й поведінки дошкільника; його залучення до світу вироблених людством цінностей, формування ціннісних основ ставлення до навколишнього світу та

самого себе; заключення фонду його «хочу» (потреб, прагнень, намірів, мрій, інтересів, ідеалів, життєвих планів, мотивів, цілей) [5, с. 17].

У результаті теоретичного і літературного аналізу, ми дійшли до висновку, що виховання ініціативної особистості у дошкільному віці доцільно організовувати у головному виді дитячої діяльності – грі. Серед дитячих ігор ми виокремлюємо сюжетно-рольові ігри у яких в процесі розігрування формуються соціальні навички, базові якості особистості, розвиваються психічні процеси. За визначенням словника термінологій превентивного виховання, гра – 1) форма вільного самовияву людини, що розгортається у вигляді змагання, або зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів; 2) форма діяльності в умовних ситуаціях, що спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксовано у соціально закріплених способах здійснення наочних дій, у предметах науки і культури. Характерною особливістю гри є її двоплановість яка властива драматичному мистецтву, елементи якої зберігаються у будь-якій колективній грі. З одного боку, гравець виконує реальну діяльність, здійснення якої вимагає дій, пов'язаних з рішенням конкретних часто нестандартних завдань, з іншої – ряд моментів цієї діяльності носить умовний характер, що дозволяє відволіктися від реальної ситуації з її відповідністю і численними обставинами [1].

За визначенням словника із психології, гра – один з видів діяльності людини; один із способів фізичного, розумового і морального виховання дітей. Гра рольова (сюжетно-рольова) – метод формування свідомості і досвіду дитини шляхом моделювання (відтворення) певних суспільних відносин. Зміст сюжетно-рольової гри реалізується дитиною у взятій на себе ролі, згідно з певними правилами поведінки, що регулюють її виконання. У сюжетно-рольовій грі, формується довільна поведінка і діяльність, властива поведінці і діяльності дорослих [9]. За педагогічним словником, гра – форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) ситуацій, смислів, станів [10].

Ми визначаємо гру, як провідний вид діяльності, в якій дитина дошкільного віку розвивається як особистість, реалізує власний потенціал, проявляє активність та кмітливість із власної ініціативи.

Низка дослідників трактують гру, як спонукання до діяльності (З. Фрейд), як важлива якість у набутті соціального досвіду (Е. Еріксон), умову соціалізації (А. Валлон), складова у формування соціальної свідомості дитини (Д. Ельконін), можливість активного засвоєння людської діяльності (Л. Виготський), спосіб розвитку базових якостей особистості (Н. Непомняща), національно-культурного й морального виховання (В. Зеньківський). На думку Л. Венгера, сюжетно-рольова гра – це вільний вид сумісної діяльності дітей, у якому вони об'єднуються за власною ініціативою, самі обирають сюжет, розподіляють ролі та

ігровий матеріал, окреслюють план і розвивають зміст гри, виконуючи ігрові дії. Науковець зазначає, що у грі дитина заміщує явища дійсності, що сприяє розвитку уяви, творчості, мислення [8]. Особистість проявляє себе під час сюжетно-рольових ігор активно, ініціативно, формує вміння спілкуватися з іншими людьми. Таким чином у сюжетно-рольовій грі встановлюється ініціативність як особистісна якість.

Видатні науковці у своїх працях визнають виховні можливості гри (Л. Виготський, Г. Беленька, Л. Бурова, О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Кошелівська, Т. Поніманська, З. Гуріна, М. Савченко, С. Рубінштейн та ін.). У дослідженнях Л. Артемової, Р. Жуковської, С. Марутян, Д. Менджерницької, П. Саморукової, О. Усової та ін., доведено, що гра є провідним засобом у формуванні особистості, набутті умінь та навичок та вихованні базових якостей особистості [2].

Кожен етап розвитку дитини та становлення її особистості відображається у ігровій діяльності. Для дітей старшого дошкільного віку природно вправляти набуті знання, вміння, соціальні відносини саме в сюжетно-рольовій грі. Результати теоретико-експериментального аналізу досліджень у вихованні особистості виділяють такі базові якості: цілеспрямованість (А. Бондаренко, А. Матусик), активність (Р. Миронова), ініціативність (О. Старинська, Т. Ткачук), наполегливість (З. Діхтяренко), самооцінка (С. Ладивір, І. Мельник), креативність (Г. Ожиганова), творчість (Л. Шульга) та ін. Науковці визнають, що гра є одним із засобів виховного впливу на дітей та формування їх психічних якостей [3, 7].

Особливе значення дослідники приділили сюжетно-рольовій грі як такій, що забезпечує розвиток ініціативності особистості. Найефективніші результати у розвитку ініціативності дітей дошкільного віку виявлені у сюжетно-рольових іграх які були обрані як самостійна діяльність. Такі ігри розпочинаються із власної ініціативи, без керування дорослого. На думку, К. Карасьової, Т. Піроженко сюжетно-рольові та режисерські ігри сприяють розвитку самостійної реалізації ігрового задуму, вміння ставити мету і втілювати її [4].

Сучасна дошкільна освіта орієнтована на пошук нових методів, прийомів, засобів, технологій розвитку базових якостей особистості. Методика проектів забезпечує виховання особистісних якостей, зокрема ініціативності. Наукові пошуки В. Гузеєвої, Т. Давиденко, Н. Матяш, О. Пехоти, М. Романовської, Г. Степанової, Т. Шамової та ін., одногосно визнають дану методику ефективною.

Отже, ігрова діяльність посідає важливе місце у розвитку дитини дошкільного віку, її виховні та розвивальні можливості визнають провідні педагоги та психологи сьогодення. Сучасні дослідження виховного потенціалу сюжетно-рольової гри доказують, що вона є провідним видом діяльності в якій формується особистість та її базові якості. Проте, дослідження формування ініціативності в сюжетно-

рольвій грі потребує поглибленого вивчення та розробки методичного інструментарію.

Список використаних джерел:

1. Академія педагогічних наук України Інститут проблем виховання «Словник основних термінів і понять з превентивного виховання» // Тернопіль, 2007.
2. Артемова Л. В. Вчися, граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільнят : кн. для вихователів дит. садків та батьків / Артемова Л. – К.: Томіріс., 1995. – 112 с.
3. Беляєва О. Виховання дисциплінованості у дітей / Олена Беляєва // Психолог. – 2011. – № 40 (472). – 27-29 с.
4. Карасьова К. В. Самодіяльні ігри дитини / Катерина Володимирівна Карасьова, Тамара Олександрівна Піроженко. – К. : Шк. світ, – (Бібліотека «Шкільного світу»), 2011. – 128 с.
5. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Науково-методичний посібник / Наукова редакція О. Кононко – К.: Ред. журналу «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
6. Леонтьев А. Н. Психологические основы развития ребенка и обучения [Текст] / А. Н. Леонтьев; [под ред. Д. А. Леонтьева, А. А. Леонтьева]. – М.: – (Серия «Живая классика»), Смысл, 2009. – 423 с.
7. Мельник І. С. Можливості розвитку адекватної самооцінки дошкільників у взаємодії з дорослими й однолітками / І. С. Мельник // Дошкільна освіта. – 2009. – № 3(25). – 55-62 с.
8. Руководство играми детей в дошкольных учреждениях (Из опыта работы) / Сост. Е. Н. Твертина, Л. С. Барсукова; [под ред. М. А. Васильевой]. – М.: Просвещение, 1986. – 112 с.
9. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівнику сільської школи) / Ю. В. Буган, В. І. Уруський – Тернопіль: ТОКІППО, 2001.
10. Тезаурус методичного працівника / Демченко В. В. – М. Рівне; РОШПО, 2012. – 72 с.

Бикова О.В.

вихователь,

Навчальний Путивльський дошкільний заклад № 4 (ясла-садок)

ОРГАНІЗАЦІЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гра посідає чільне місце в системі фізичного, морального, трудового та естетичного виховання дошкільнят. Вона активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвого тону, задовольняє особисті інтереси та соціальні потреби. А уявити дитинство без неї взагалі не можливо.

Хочеш бути здоровим – грайся,